

Závěr

Doba po osvobození Československa byla obdobím plným rozporů a paradoxů. Na jedné straně tu byla euforie z osvobození, na straně druhé se již pozvolna plížil přízrak „vítězného“ února 1948, kdy se komunisté v Československu chopili moci.

Představitelé osvobozené republiky se snažili co nejvíce postihnout jednání, které v době okupace poškozovalo jednak republiku samu, jednak její občany. Vytvořen byl dekret prezidenta republiky číslo 16/1945, podle něhož měli být potrestáni váleční zločinci a kolaboranti u mimořádných lidových soudů. Jejich představy, vytvořené především v emigraci, musely být po návratu na osvobozené území korigovány, konkrétně například doplněním retribučního dekretu o § 11 trestající udavačství. V praxi Mimořádných lidových soudů v Táboře i v Kutné Hoře byl tento trestný čin nejčastěji žalován.

K potrestání menších provinění proti národní cti byl vydán zvláštní dekret, jenž měl toto jednání postihovat. Problém u tohoto dekretu byl nejen v jeho vágní formulaci, ale i v aplikaci této normy. Často byl zneužíván k osobní mstě. Ne vždy se tyto nízké pohnutky podařilo trestním komisím nalézacím odhalit.

U obou typů orgánů, tedy u mimořádných lidových soudů a u trestních komisí nalézacích, byli jako členové senátů využíváni soudci z lidu. Jak je patrné z názorů soudců Mimořádného lidového soudu Tábor dr. Müllera⁴³¹ a dr. Šilhavého,⁴³² spolupráce se soudci z lidu nebyla vůbec jednoduchá, hlavně z počátku retribuce, kdy soudci z lidu chtěli obžalované za každou cenu odsoudit. Problémem soudců laiků bylo i to, že se nechali poměrně snadno ovlivnit veřejným míněním a často také svými spolustraníky, za jejichž stranu byl soudce z lidu navrhnout. Není možné ani odhlédnout od toho, že pro laiky byla orientace v právních předpisech složitá.

Mimořádné lidové soudy měly do určité míry uklidnit situaci a rozbouřené pocity občanů, kteří museli šest let trpělivě snášet velkou spoustu křivd a nezřídka měli jistě chuť vzít spravedlnost do svých rukou. Nutno dodat, že se jim to alespoň v obvodu Mimořádných lidových soudů v Táboře a Kutné Hoře z velké

⁴³¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. 25/47.

⁴³² SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. 25/47.

části podařilo a až na exces v Táboře, kdy byli odsouzeni a popraveni místní kolaboranti Král a ing. Ryneš, se při studiu pramenů nepodařilo jiné podobné či ještě horší chování zjistit.

Zpočátku bylo možné sledovat velký zájem veřejnosti o projednávané případy. Ten však postupně upadal a projevilo se to i tím, že se k soudním jednáním nedostavovali soudci z lidu. Při srovnání obou soudů nelze nevidět, že praxe u obou byla velmi podobná.

Obdobné bylo i obsazení soudu, kupříkladu oba přednostové mimořádných lidových soudů byli soudní radové ve výslužbě. Některé odlišnosti by se jistě našly, zejména širší použití spisů typu LS u Mimořádného lidového soudu v Táboře nebo různé řešení problému, kdy se případ vztahoval k určitému městu nebo menšímu území. Zatímco Mimořádný lidový soud v Táboře tento problém řešil pomocí zvláštních stálých senátů v Benešově a v Pelhřimově, Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře rozhodoval o tom, že se soudní jednání bude konat v jiném městě ad hoc.

Národní soudy v Praze a v Bratislavě měly potom fungovat jako soudy, jenž měly soudit tu elitu národa, která se více či méně zaprodala okupační moci. První fáze retribuice se přes všechny nedostatky držela v určitých intencích, z nichž tu a tam vybočil nějaký exces.

Při zkoumání případů u Mimořádného lidového soudu v Táboře i Kutné Hoře se nepodařilo zjistit žádný případ vyložené, do očí bijící nespravedlnosti. Některé tresty se s odstupem času mohou zdát příliš přísné, například výše popsané případy Hugo Sehoře nebo JUDr. Semeráda, ale je třeba konstatovat obecný jev v retribuici, že v jejích prvních měsících byly ukládány za totožné skutky tresty vyšší než v měsících dalších. Celkově je však možno uvést, že retribuice na Táborsku i Kutnohorsku proběhla v rámci možností spravedlivě. U trestních nalézacích komisí to tak jednoznačné nebylo z důvodů výše uvedených.

Úplně jiná situace byla po změně režimu a po obnovení retribuice. Obnovu navrhovaly „kádrově čisté“ komise, „očistěné“ byly i další orgány činné v trestním řízení. I přes velkou snahu obnovená retribuice patrně neuspokojila novou vládnoucí garnituru. Nelze vyloučit, že v obnovené retribuici byly odsouzeny některé osoby po zásluze, ale z větší části se jednalo o zvládnuté nově ustaveného lidově demokratického zřízení. Postiženy byly i osoby, jež dosud stály

na straně obžaloby nebo soudu. Příkladem za všechny může být osud veřejného žalobce u MLS Tábor dr. Josefa Drába z Benešova.

Pro výkon trestu bylo typické, že byl z velké části vykonáván v nápravných pracovních táborech. Druhou typickou věcí pro výkon retribučních trestů bylo to, že vyšší tresty těžkého žaláře nebyly odpykány v celé délce, velmi často docházelo buď k podmíněčnému propuštění, nebo k prominutí zbytku trestu cestou milosti prezidenta republiky.

Ale tím největším paradoxem zůstává fakt, že retribuční vězni se nezdálo, že v nápravných pracovních táborech setkávali jednak se svými oběťmi a jednak se svými soudci.

Snaha orgánů činných v trestním řízení v druhé polovině 60. a na počátku 70. let 20. století stíhat dosud nepotrestané válečné zločince se z velké části minula účinkem. Celá řada případů byla sice rozpracována, ale málokterý z nich se poté podařilo dostat až před soud. Z velké části se totiž jednalo o stíhané osoby, které měly bydliště kdesi na území NSR, a proto v atmosféře tzv. „studené války“ spolupráce mezi státními orgány NSR a ČSSR činnými v trestním řízení nebyla úplně vzorná. V rámci objektivit je třeba také přiznat, že důkazní situace v těchto případech byla velmi špatná, mnoho svědků již nežilo, nebo si vše již dobře nepamatovali apod. Mnohem pilnější byla spolupráce se soudruhy z NDR, kde se podařilo dotáhnout některé případy až do odsuzujícího rozsudku, zejména případ kolínského a benešovského vedoucího gestapa Paula Feustla, jenž byl na počátku roku 1973 dokonce popraven. Mnoho stíhaných bylo též neznámého pobytu, takže trestní stíhání muselo nakonec být zastaveno i proti nim. Celkově lze říci, že úsilí vyšetřovatelů StB patrně nepřineslo očekávané výsledky, i když kvůli této práci byl dokonce vytvořen samostatný odbor Státní bezpečnosti.

Cílem mé práce bylo shmout nejprve potrestání válečných zločinců a kolaborantů obecně a pak se zaměřit na situaci na Benešovsku. Tedy tím hlavním cílem nebylo popsat Mimořádné lidové soudy v Táboře a Kutné Hoře nebo trestní komise nalézací v jejich celistvosti, ale spíše zachytit průběh retribuční na Benešovsku a uvést nejzávažnější a nejzajímavější případy.

Na úplný závěr nezbyvá než konstatovat, že archivní materiál k retribuci je velmi bohatý a dosud nezpracovaný. Faktem je, že není úplně jednoduché se v něm orientovat, ale v případě úspěchu badatele skýtá zajímavé informace nejen o temném období okupace, ale i o prvních poválečných letech, ve kterých si ještě

většina občanů nedovedla představit, že zanedlouho po totalitě nacistické přijde totalita jiná, komunistická.